

Reisverslag september 2015

Deel 1

Voor de achtste keer reis ik weer af naar Sumba, deze keer voor 'maar' 3 weken. Gek genoeg klinkt dat veel korter dan 1 maand...Nu, na 1 dag op Sumba heb ik het gevoel dat ik nodig moet gaan schrijven omdat er al weer zoveel gebeurd is.

De reis, het dagje Bali, het hotel daar, de aankomst op Sumba, alles voelt vertrouwd. Dat wordt versterkt doordat ik binnen 24 uur in Indonesië meteen twee bekenden tegen het lijf loop; eerst Monique in Sanur en later in het vliegtuig Lukas, van Oro beach. Sulis staat me op te wachten op het vliegveld en in de asrama vliegen de begroetingen over en weer en kijk ik recht in de ingewanden van een varken, die, terwijl ik uit het vliegtuig stapte waarschijnlijk aan het spit geregen werd boven een vuurtje... we zijn weer helemaal ter plaatse..

Naast de kinderen en de stafleden van Sosial Donders, zijn er ook een aantal studenten naar de asrama gekomen. Zij worden financieel ondersteund door SOS, maar wonen buiten de asrama. Zij vertellen om de beurt wat ze doen en hoe ze hun toekomst zien, waarna pater Mike wat meer vertelt over de samenwerking tussen Sosial Donders en SOS.

Ik maak kennis met de jonge pater Ivan, die een paar keer per week zal komen helpen op de asrama. Pater Ivan komt uit Flores, maar ik zie gewoon een Rus... De stroom is al uren lang uitgevallen en door het duister zie ik zijn huidskleur niet, maar met zijn hoekige bouw en breed gezicht verwacht ik dat hij elk moment kan uitbarsten in het russische volkslied.. Er wordt gezamenlijk gegeten en ik neem 2 hele kleine stukjes varken, met de darmen nog op m'n netvlies. Tróchslokke! Ik zie gelukkig niet wat ik eet, want het is nog steeds donker. Dat blijft het de rest van de avond ook, en het wordt behoorlijk fris. Dus: koplampen van de auto aan en dansen maar, met pater Ivan voorop.

Tussen al deze bedrijven door praat ik veel met pater Mike en ibu Sulis en dat geeft een goed gevoel. Naast het mailen en appen wat we met grote regelmaat doen, is dit persoonlijke contact toch erg belangrijk. We maken in grote lijnen een soort schema voor de komende weken. We beginnen met de sponsorlijsten en scholen en bewaren de financiën voor de tweede week, als Anton (de penningmeester) en Ada (zijn vrouw) hier ook zullen zijn. Voor hen is het de eerste keer Sumba, en zelfs de eerste keer Indonesië, en ik ben heel blijdat ook zij straks een echt beeld hebben bij het werk van SOS op Sumba.

De volgende dag ga ik samen met pater Mike en Sulis naar Oro Beach, naar Lukas en Siska; altijd leuk om daar te zijn. Bij het weggaan krijgen we een kip mee die de hele middag nog volijk rondliep. Hij krijgt vakkundig een touwtje om z'n poten gebonden en een afscheidsklopje op z'n buik van dochter Noni, en hup, de achterbak in. Na het avondeten, helaas geen kip maar de restjes van het varken, beginnen de kinderen spontaan te vertellen dat ze blij zijn met de mogelijkheden die ze krijgen: samen leren en

samen in de tuin werken waar Mas Bambang van alles laat groeien: aardbeien, aubergines, cacao.. en meegaan met het veldwerk van Sosial Donders in de kampungs vinden ze helemaal geweldig! En ik wordt weer blij van hun verhalen en van het feit dat ik ze kan verstaan en zinnige dingen terug kan zeggen in hun eigen taal. Lang leve ibu Anastasia uit Rotterdam die me daarbij iedere week helpt via skype!

En dan het vervolgverhaal van Kinker, een meisje dat al jong opgenomen is in een weeshuis hier in de buurt. Sinds een aantal jaren woont ze op de asrama van SOS en eenmaal in de puberteit kreeg ze erg last van het feit dat ze geen moeder had. Een jaar geleden was ze erg down en had astma aanvallen. Toen ik een half jaar geleden hier was trof ik een hele vrolijke Kinker aan, en het bleek dat haar zusje gevonden was, waar ze nu regelmatig contact mee heeft. En deze keer straalt Kinker aan alle kanten; haar moeder is gevonden en komt in oktober naar Sumba, en ze heeft nog 2 andere zusjes. Twee andere meisjes die ook uit datzelfde weeshuis komen, blijken ook gewoon ouders te hebben, waar ze nu weer regelmatig contact mee hebben. Ibu Sulis legt uit dat dit waarschijnlijk komt door de manier van registreren bij het weeshuis. De ouders staan ahw hun kind af, en de kinderen denken dat ze geen ouders meer hebben. Een ongelooflijke gang van zaken. De visie van Sosial Donders staat daar gelukkig haaks op: je familie is het allerbelangrijkste en ouders blijven verantwoordelijk voor hun kinderen, ook al zijn ze financieel niet in staat om voor hen te zorgen. En de kinderen zijn niemands bezit, maar zijn unieke mensen die zelf de keuzes in hun leven moeten gaan maken.

Maandag is het tijd voor het bijwerken van de lijsten met de kinderen die financiële ondersteuning krijgen bij hun studie. Wie is er afgestudeerd, wie is gestopt, wie gaat door naar de volgende ronde etc. Het schoolsysteem begint te wennen en ook de ingewikkelde namen worden steeds gemakkelijker voor me. En ik begin hun manier van werken ook te begrijpen.

Tussen neus en lippen door hoor ik dat bpk Alex, hoofd van een school in Tambolaka, inmiddels door de mand gevallen is vanwege het achterover drukken van grote sommen geld. Tineke en ik hebben hem een paar jaar geleden ontmoet, en we hadden slechts een paar uur nodig om dit te constateren. Hij riskeert nu een behoorlijke gevangenisstraf mits er genoeg bewijzen zijn.

Een paar uur later rijden pater Mike en ik naar Gollu Dapi en dat is echt wel even kicken! Het Smart House wat door de dorpen zelf gebouwd is, is bijna klaar en het is prachtig geworden! Hier krijgen de kinderen straks onderwijs, worden lokale producten gemaakt en groentes verbouwd. Een project van SOS en Sosial Donders samen en dit mooie, authentieke huis is daar een heel tastbaar bewijs van! Er zijn nog wel wat hobbels te nemen, zoals de toegang tot water en electriciteit en een dwarsligger in een naburige kampung. De kampungs om het Smart

House heen, willen allemaal meedoen met dit project, behalve de kolompok van bpk Martinus., een heethoofd uit de buurt met meerdere hoofdpijndossiers. Het is dus zaak allerlei korte lontjes langer te maken, en gelukkig is pater Mike daar erg goed in. Inmiddels is de bupati op de hoogte van de bouw, en is hij uitgenodigd bij de opening.

Samen met ibu Sulis ga ik naar de STKIP (lerarenopleiding) om de lijsten na te lopen. Omdat het vorige gebouw te klein werd en eigenlijk bij een andere school hoorde, is er een nieuwe campus in aanbouw, vlak aan zee, midden in een groot zinderend heet veld. De vorige bupati had behoorlijke financiële steun toegezegd waardoor met de bouw begonnen kon worden, maar het nieuwe exemplaar heeft daar geen zin in. Fijn zo'n overheid die zich vooral niet inzet voor het onderwijs...

Op de administratie geven we informatie over het educatiecentrum Save Our Sumba, waar studenten gebruik kunnen maken van de ruimte om huiswerk te maken, boeken te lezen en muziek te maken. En nou is het wachten nog op internet, maar dat zal eens beloond worden... Later op de dag flans ik een flyer in elkaar over 'Save Our Sumba', en laat hem nakijken door de kinderen. 'Even' 50 kopietjes maken duurt hier ongeveer 2 uur, maar ze zijn klaar om uitgedeeld te worden. Morgen ga ik weer met Sulis op stap, maar deze avond geniet ik van de electriciteit die het doet. Er is iets aan de hand met de capaciteit van de centrale, zodat we om en om een avond zonder stroom zitten. We delen de mogelijkheden met de andere helft van Sumba, en dat is wel weer een mooie mondiale gedachte...

Deel 2

Iedere keer als ik op Sumba kom is er wel weer iets veranderd. De meest in het oog springende verandering deze keer is de opknopbeurt van de hoofdweg. Het is geen overbodige luxe dat alle kuilen en gaten verdwenen zijn onder een nieuwe laag asfalt, maar daarmee verdwenen ook de grote pisangbladeren langs de kant van de weg. Daarbij heeft het ook nog eens in geen maanden geregend wat het allemaal wel droog en dor maakt. En de winkel waar ik m'n kleffe halfjes witbrood haal, die eenmaal geroosterd ook nog wel ergens naar smaken, is omgetoverd tot een heuse supermarkt met winkelmandjes, 2 kassa's en chocoladerepen! Stel je nou toch voor dat ze er ook nog eens bruin brood gaan verkopen...

Woensdagmiddag worden alle slaapkamers aangeveegd, wordt er met bedden verschoven, matrassen bij gelegd, en hoor ik de hele middag 'excuse me' omdat de meiden weer bij de kasten moeten die vlak bij mijn slaapkamer staan. Het gebouw wordt startklaar gemaakt voor een grote logeerpartij van 20 kinderen en 5 volwassenen die een vierdaagse training gaan volgen over de ins en outs van 'human trafficking', een groot probleem in de arme gebieden van Indonesië. Er wordt op grote schaal

geprobeerd elders geld te verdienen, vaak in Maleisië. Om een papierwinkel te vermijden gebeurt dit vaak illegaal. Tussenpersonen verdienen er geld aan en er is een hoop ellende. Kinderen belanden in de prostitutie, mannen 'verkopen' hun vrouwen, gezinnen raken ontwricht en gezinsleden raken elkaar kwijt. Deze training, georganiseerd door Sosial Donders, is bedoeld voor zowel kinderen, ouders als docenten en heeft alles te maken met weerbaarheid en identiteit. Naast de gesprekken, groepsopdrachten en rollenspelen, is er ook voorlichting vanuit de Dinas Sosial en een jonge psychologe, in

dienst van de overheid, levert ook een zinvolle bijdrage. Zo op het eerste gezicht zijn het allemaal vrolijke kinderen, netjes gekleed en niet ondervoed. Niets aan de hand zou je denken. Maar gaandeweg de dagen komen de verhalen, de tranen en het leed aan de oppervlakte. De training is bedoeld om de kinderen te leren elkaar te helpen door naar elkaar te luisteren en onderwijzers en ouders te helpen de problemen bij de kinderen te zien en naar ze te luisteren. Het gaat om de veiligheid en geborgenheid van de kinderen, het gaat om hun rechten, de Hak Hak Anak (doet bij ons een heel andere bel rinkelen..)

Tot nu toe is er op heel Sumba geen georganiseerde opvang voor vrouwen en kinderen die slachtoffer zijn van Human Trafficking praktijken of Domestic Violence. Aan de mensen van de overheid die een bijdrage leveren aan deze trainingdagen legt pater Mike uit dat Sosial Donders samen met Save Our Sumba (SOS) deze slachtoffers opvang kan bieden. Nu deze stap is gezet gaat Sosial Donders dit plan verder aanbieden bij de overheid en willen ze deze ook om support vragen. Daarmee komt een Shelter Home voor Sumba weer een stap dichterbij. Er ligt op papier al een uitgebreid profiel aangaande de visie van Sosial Donders en SOS over dit onderwerp en er zal samenwerking gezocht moeten worden met een psycholoog.

Anton en Ada (de penningmeester en zijn vrouw) zijn sinds een paar dagen op Sumba en zijn erg onder de indruk van wat er allemaal gebeurt. Met Anton, Pater Mike en Sulis worden allerlei inhoudelijke zaken besproken en de financiën doorgenomen. Het gebouw heeft een aanpassing nodig in de vorm van een grote 'pondok' (overkapping), om de capaciteit te vergroten. We bespreken ook de mogelijkheid van water- en electriciteitsvoorziening in Gollu Dapi. Kortom, werk aan de winkel om nieuwe geldbronnen aan te boren!

We maken nog een uitstap naar het Smart House in Dikira, waar inmiddels een waterirrigatiesysteem is aangelegd door de Hivos. De electriciteit voor de pomp wordt opgewekt door zonnepanelen. We maken de trip samen met Harald Birkeland uit Noorwegen, die werkt voor Norad (Norwegian Agency for Development Cooperation, section Renewable Energy). Zij ondersteunen de Hivos financieel. Wel interessant om met zo'n man Dikira te bezoeken en te zien dat dankzij het waterpompsysteem de opbrengst van de landbouw enorm is vooruit gegaan! Voor ons een mooi voorbeeld voor Gollu Dapi. Wat zal die Harald het zo nu en dan warm hebben... in het meest extreme geval is het temperatuurverschil tussen Sumba en Noorwegen 80 graden....

Deel 3

De dag na de trainingdagen over HumanTrafficking stap ik in de loop van de middag achter op de brommer bij Lule om wat boodschappen te halen en bij Sosial Donders op kantoor emails te versturen. Als ik daar binnen loop zie ik een prachtige meid met een grote koffer zitten die me verlegen toelacht en zich voorstelt als Apli. Ibu Sulis schiet me aan en vertelt Apli's verhaal: ze stond op het punt naar Bali te vertrekken met valse documenten. Het vliegtuig had een kwartier vertraging waardoor ze bij toeval Addy Lahur (van de Hivos) tegen het lijf liep, die vervolgens onraad rook en pater Mike gebeld heeft. Ze heeft er al een periode van 3 jaar werken in Maleisië op zitten. Om dat te kunnen doen heeft ze destijds gelogen over haar leeftijd met een ongeldig paspoort. Apli's vader is weduwnaar en zij is het zevende kind (van de acht). Ze heeft met haar werk in Maleisië het schoolgeld kunnen betalen voor een oudere zus. Het was de bedoeling dat die zus vervolgens zou gaan werken zodat Apli's schoolgeld dáár weer van betaald kon worden. Maar de zus is verdwenen naar Kalimantan en laat niks meer van zich horen, dus Apli moest opnieuw gaan werken, deze keer op Bali. Maar nu kan ze worden opgevangen, kunnen we haar sponsoren en kan ze weer naar school. Had het vliegtuig geen vertraging gehad, dan zat ze nu op Bali. Lule brengt Apli met koffer en al op de brommer naar de

asrama waar ze met open armen door de andere meiden wordt ontvangen. Ze neemt contact op met haar vader zodat hij weet waar ze is en hij haar op kan zoeken en Sosial Donders gaat voor een geldig paspoort zorgen. Linda, het 14 jarige meisje wiens opa tevens ook de vader van haar kindje Anta is, doet het goed. Ze straalt weer en durft contact te maken. De verzorging van Anta wordt door iedereen als vanzelfsprekend opgepakt, maar Linda's ouders zijn nooit op de uitnodiging ingegaan om kennis te maken met hun kleinkind en te kijken hoe het met hun eigen kind gaat...

We maken op uitnodiging van pater Mike nog een aantal bijzondere dingen mee. Zijn nichtje(of achter- achter- achter- nichtje, want dat maakt op Sumba geen verschil..) trouwt en we worden uitgenodigd voor het feest. Onder een enorme tent van bamboestokken en grote dekzeilen staan zo'n 2000 stoelen, komt eenzelfde aantal mensen binnen in allerlei glimmende jurken en met vaak héle moeilijke schoenen en op het podium staat een oneetbare bruidstaart die doet denken aan de toren van Pisa. We zitten op de voorste rij, wat een hele opdracht wordt omdat we pal voor de geluidsboxen neergezet worden. Gelukkig heeft Ada zakdoekjes bij zich, en met mooie witte propfen in onze oren maken we allerlei plichtplegingen mee. Daarna gaan de gordijnen open en is er voor 2000 mensen eten, en daar is geen cateraar aan te pas gekomen. Daarna gaan de stoelen opzij en is het tijd voor Goyeng (dansen). Prachtige originele dansen, waar pater Mike onnavolgbaar swingend aan meedoet. Trouwens, alle mannen dansen soepel en ritmisch. De groep beweegt lenig door de zaal, er splitst zich bijna ongemerkt een groep af, die weer een nieuwe cluster vormt en de hele massa danst organisch door de zaal. Van bovenaf gezien zou het op een zwerm vogels lijken die elkaar volgen in de lucht. Het zegt mij iets over de manier waarop deze samenleving met elkaar omgaat. En iedereen leeft de hele avond op een bekertje water, maar het feest is er niet minder om! We doen mee, en plotseling krijg ik van de vader van de bruid een sjaal om m'n nek, wat betekent dat ik aan de beurt ben om midden in de kring te dansen. Ik laat me gaan en geef daarna de beurt aan pater Mike. Later op de avond, als de chachacha ook nog voorbijkomt, maken Anton en Ada de blits door samen te dansen! De volgende dag maken we een seminar mee over de Marapu, en dat betekent heel vroeg opstaan. De zaal in Wanno Gaspar, op midden Sumba, vult zich met allerlei mannen die zo van hun paard op de pasola gestapt zijn. De dag wordt ritueel geopend, net als bij de pasola. Marapu is verweven met de cultuur op Sumba, maar geen erkende godsdienst. Meedraaien in de samenleving betekent ook nog een erkend geloof aanhangen. Met de originele Marapu wordt steeds minder rekening gehouden, waardoor deze groep steeds meer geïsoleerd raakt. Door met elkaar te discussiëren hoopt Sosial Donders op meer begrip over en weer. 's Middags zit ik in een discussiegroep midden tussen de Marapu mannen (noemen we die dan de Marapi..?) en dat is een belevenis. Eentje kan een beetje schrijven en notuleert, de anderen praten. Prachtige doorleefde koppen en doordat ze over hun wereld praten leer ik die een beetje kennen. De gespreksleider in deze groep is een gepensioneerde Sumbanese pendeta (pastor) die opveert als hij m'n achternaam hoort; die naam kent hij, en ja, dat is mijn opa!

Er staat ons nóg een feest te wachten, en dat is de opening van het Smart House in Gollu Dapi, het gemeenschapshuis dat door de mensen zelf gebouwd is. Een belangrijk project van SOS en Donders samen. De avond voor de opening gaan we kijken bij de voorbereidingen en werkelijk iedereen is bezig om het terrein rondom het Smart House op te schonen. En wéér zie ik de logica niet en lijkt het alsof er wat stenen heen en weer gegooid worden, wat takken verbrand en wat rotzooi verplaatst. Maar de volgende dag zien we het resultaat en staan er 100 stoelen onder een dekzeil op bamboepalen. Er is een erehaag gemaakt en iedereen is uitgedost met ikats, sarongs, parangs en slendangs. Bij de provisorisch maar prachtig gemaakte toegangspoort vindt een openingsritueel plaats, waarbij we een ikat om krijgen en als eregasten naar boven lopen. Er volgen allerlei dans- en zangvoorstellingen waarbij de kleine kinderen, zoals altijd, het meest ontroeren. Daarna wordt het huis ingewijd door pater Mike en wordt de 'upacara' (ceremonie)

afgesloten met een woord van onze kant. Ineens zien we allerlei manden, pannen en schalen aankomen, die aan bamboestokken hangen en dravende mannen dragen ze onder luid 'gezang' naar boven. Wat een spirit, wat een 'pawessi'! Wij hebben voor de ceremonie een varken gegeven, die gekocht is van Lule's ouders. Daarmee hebben zij een kapitaaltje verdiend om een kleine toko aan huis te beginnen om wat extra inkomsten te genereren. Dat varken is geslacht en zit nu in hele grote gekookte stukken

lillende speklappen in de pan. We krijgen een bord rijst, met zo'n speklap waar de huid nog aan vast zit... We leggen ze apart op een bordje en na afloop nemen we dat mee naar de asrama. Er zitten grenzen aan m'n eetgewoontes...

En hoewel er met het Smart House in Gollu Dapi een prachtig concreet iets is neergezet, is dat pas het begin van het project. De volgende stap is toegang tot water en electriciteit, om landbouwprojecten te kunnen opzetten. In Dikira hebben we gezien hoe dit gerealiseerd kan worden en hoe de bewoners een dergelijk project ook kunnen handelen omdat er een socialiseringsproject aan gekoppeld is. De combinatie van het programma van Sosial Donders en de Hivos lijkt daarmee een hele goeie te zijn. Dat traject staat ons in Gollu Dapi ook voor ogen. Daar is geld voor nodig en onze taak is dat dat geld er ook komt!

